

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ і НАУКИ УКРАЇНИ
СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Г У М А Н І З А Ц І Я
НАВЧАЛЬНО–ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ**

Науково–методичний збірник

(*Випуск XLI*)

Слов'янськ, 2008

ISBN 5–7763–4577–4
УДК 371.13
ББК 74.202
Г.94

Гуманізація навчально–виховного процесу: Збірник наукових праць.
– Вип. ХІІ /За заг.ред. проф. **В.І.Сипченка**. – Слов'янськ: СДПУ, 2008. – 307 с.

Редакційна колегія:

- Сипченко В.І.** – кандидат педагогічних наук, професор
(відповідальний редактор).
Борисов В.В. – доктор педагогічних наук, доцент
(заступник відповідального редактора).
Євтух М.Б. – академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор.
Гавриш Н.В. – доктор педагогічних наук професор.
Шевченко Г.П. – доктор педагогічних наук, професор.
Григоренко В.Г. – доктор педагогічних наук, професор..
Золотухіна С.Т. – доктор педагогічних наук, професор.
Плахотнік О.В. – доктор педагогічних наук, професор.
Яворська С.Т. – доктор педагогічних наук, професор.
Солодухова О.Г. – доктор психологічних наук, професор.
Омельченко С.О. – доктор педагогічних наук, доцент.
Пономарьова Г.Ф. – кандидат педагогічних наук, професор.
Панасенко Е.А. – кандидат педагогічних наук, доцент.

У збірнику наукових праць представлені результати досліджень науковців, які працюють над проблемами розвитку сучасної освіти та науково–педагогічної думки у теоретичному, історичному та практичному аспекті.

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, практичних працівників системи освіти.

Збірник підготовлено за матеріалами наукових досліджень викладачів та аспірантів Слов'янського державного педагогічного університету та інших вузів України.

The following miscellany shows the result of the researches of the scholars, who work at the problems of the developing modern science and scientific–pedagogical thought in t historical and practical aspects.

For scholars, teachers, postgraduates, students of pedagogical educational institutions worker of education.

Збірник наукових праць є фаховим виданням із педагогічних наук
(**Бюлетень ВАК України № 3, 1999 р.**).

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 8844, видано 09.06.2004 р.

Видано Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Друкується за рішенням Вченої ради
Слов'янського державного педагогічного університету
(протокол № 9 від 05.06.2008 р.)

ISBN 5–7763–4577–4

Болонського процесу у систему підготовки вчителів, збагачення навчальних планів підготовки педагогічних кадрів для початкової школи тощо.

Література

1. Вища освіта і Болонський процес: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ М. Ф. Дмитриченко, Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська, В. Д. Данчук. – К.: Знання України, 2006. – 440 с.
2. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір/ Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України № 998 від 31.12.2004 року. – К., 2004. – 9 с.
3. Короткова Ю. М. Особливості професійно–педагогічної підготовки вчителів початкових класів у Греції / Ю. М. Короткова // Рідна школа. – 2006. – № 10. – С. 74–77.
4. Пуховська Л. П. Спільність та відмінності професійної підготовки вчителів у країнах Західної Європи в кінці ХХ ст.// Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія/ За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – Черкаси.: Вибір. – 2002. – С. 288–304.
5. Καζαμίας Α., Κασσωτάκης Μ., Κλάδης Δ. Προβληματισμοί γύρω από την κατάρτιση διδακτικού προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης// Ελληνική εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού/ Με επιμέλεια Α. Καζαμίας – Μ. Κασσωτάκη. – Αθήνα: ΣΕΙΡΙΟΣ, 1995. – Σ. 444 – 455.
6. Ξωχέλης Π. Βασική εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα. Διαπιστώσεις και προτάσεις// Φιλολόγος. – 1991. – № 64. – Σ. 84 – 98.

Соколова А.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОЇ ХОРОВОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються в останні роки у європейських країнах і пов'язані з визнанням знань як рушія суспільного прогресу та добробуту. Значна роль у цьому процесі належить музичному мистецтву як виду духовного пізнання дійсності, мета якого полягає у формуванні інтелектуально–емоційної сфери дитини через кваліфіковане спілкування з музикою до розвитку повноцінної особистості, опануванні законів людської моралі тощо.

Хоровий спів на уроках музики та у позакласній роботі – один з найдоступніших та ефективних видів отримання учнями не тільки специфічних, але і загальних знань. Активність дітей під час співу та співтворчий характер навчання і виховання сприяють більш інтенсивному розвитку їх мислення, особистісного потенціалу, музичних здібностей та формуванню на цьому ґрунті високого рівня духовної культури.

Однак, криза духовності, яку переживає вітчизняне суспільство, значно вплинула на стан дитячого хорового мистецтва. Пасивне, недбайливе ставлення керівництва освітніми та культурними закладами, погоня за дешевими, невибагливими засобами впливу на підростаюче покоління стали причиною того, що більшість загальноосвітніх шкіл, Палаців та Домів

юнацтва і творчості не мають дитячих хорових колективів. Саме тому, перед сучасною наукою стоїть і потребує негайного розв'язання проблема пошуку нових шляхів активізації навчально-виховного процесу засобами хорового мистецтва.

Державна національна програма «Освіта» та Закон України про загальну середню освіту наголошують на необхідності формування творчої особистості, забезпечення її художньо-естетичної освіченості та вихованості через осмислення й використання історико-педагогічних традицій, наповнення змісту системи освіти культурними надбаннями попередніх поколінь.

Ступінь розробки проблеми. Науковий пошук свідчить, що увагу вітчизняних науковців завжди привертала кращі досягнення західноєвропейської музичної педагогіки XIX ст. Аналіз історико-педагогічної, мистецтвознавчої літератури, публікацій у періодичних виданнях свідчить, що в працях видатних педагогів і просвітників минулого порушено чимало питань, які представляють певний інтерес і сьогодні:

- досвід організації та сутність музичної освіти у країнах Західної Європи досліджуваного періоду (С.Миропольський, П.Редкін);
- питання методики вокальної педагогіки (К.Мазурін).

Означена проблема знаходить своє висвітлення і в працях сучасних науковців. Історії становлення західноєвропейської педагогіки, аналізу її найважливіших досягнень присвячено навчальний посібник О.Ростовського; аспекти гуманістичної спрямованості загальної музичної освіти дітей шкільного віку розглядаються С.Горбенком. Проте питання організації дитячої хорової освіти і виховання в Західній Європі кінця XIX – початку XX ст. не знайшли суттєвого висвітлення.

Мета статті. На основі вивчення історико-педагогічної та мистецтвознавчої літератури, періодичних видань XIX – початку XX ст. та сучасних досліджень, розглянути, як здійснювалось навчання дітей хоровому співу в Західній Європі в кінці XIX на початку XX ст., визначити проблеми, що стояли перед дитячою хоровою освітою і шляхи їх вирішення.

Результати дослідження У ході наукового пошуку з'ясовано – формування вітчизняної дитячої хорової освіти і виховання XIX – початку XX ст. відбувалось під впливом прогресивних ідей та кращих надбань зарубіжної педагогічної думки. З одного боку, це був комплекс цілей, завдань, змісту, форм і методів загальної та спеціальної музичної педагогіки, а з іншого – здобутки окремих особистостей, які прямо чи побічно сприяли розвитку даного процесу. Так, О.Пузиревський у журналі "Російський народний учитель" за 1892 рік, характеризуючи "Методику співу" О.Карасьова, писав: "Нечисленні керівництва та посібники з викладання співу, що належать російським авторам за поодиноким виключенням являють сколок із зарубіжних підручників, які призначені для більш музично розвинених і підготовлених учнів ніж наші"[1,с.147].

Грунтовний аналіз теоретичних ідей та досвіду викладання співу в країнах Західної Європи в XIX дозволив видатному досліднику проблем вітчизняної та зарубіжної музичної педагогіки середини XIX ст. С.Миропольському зробити певні узагальнення щодо його організації.

Так, у роботі "Про музичну освіту народу в Росії та в Західній Європі" (1882) науковець зазначав, що незважаючи на постійне використання хорового співу в храмах Німеччини на початку XIX ст., рівень хорової культури був дуже низьким. Відсутність збірок пісень, посібників і керівництв з організації та проведення співів, необов'язковість проведення занять у школах сприяли тому, що хорові твори, які виконувались, не являли собою високохудожніх зразків; у зв'язку з використанням методу співу за слухом, при виконанні часто зустрічались свавільна зміна музичного тексту та інтонаційно не злагоджене звучання голосів тощо. "Піснеспіви нівечилися, тон не дотримувався і нерідко п'єса закінчувалась на кілька тонів нижче початку" [6, с.61].

Однак, видатні представники філософської та психолого-педагогічної думки означеного періоду вбачали у хоровому співі суттєве виховне значення у справі формування підростаючого покоління. Так, відомий німецький філософ кінця XVIII – початку XIX ст. Жан-Поль (1763–1825), у книзі "Левана, або вчення про виховання" (1807) писав: "Музику... можна назвати мистецтвом радості. Вона нічого, крім небесної насолоди не дарує дітям. Для виховання, серед інших інструментів, кращим буде той, який народився разом з його виконавцем, – людський голос. У співі людина, і звук, і серце зливаються в одне, як би в одну душу" [4, с.308].

Відродження народної школи в Німеччині пов'язували з ім'ям шведського педагога, вченого і практика Й.Песталоцці (1746–1827). Педагог безпосередньо не займався питаннями навчання хоровому співу, але розвинув загальні положення прогресивної педагогіки про чинники формування та гармонійного розвитку людини, які мали значний вплив на розробку проблем музично-естетичного виховання взагалі та хорового співу зокрема. На його думку, навчання дітей співу повинно ґрунтуватися на розвитку, закладених в них природою, здібностей та вести дитину крок за кроком від оволодіння найпростішими елементами до пізнання цілісного предмету. Зокрема він писав: "Навчання співу згідно із загальними принципами слід починати з найпростішого, досягти в ньому досконалості і лише поступово, коли стара вправа буде повністю засвоєна, починати нову" [4, 234]. Він вважав, що спів виховує людину, робить її краще, а пам'ять, яка утримує в душі пісні, розвиває в особистості розуміння гармонії та високого почуття. Його погляди щодо значення хорового співу в навчанні і вихованні людини знайшли подальшої розробки в працях Герсбаха, Гетера, Карова, Наторпа, Негелі, Шторпа, Л.Ерка.

Аналіз історико-педагогічної літератури [1,6,8] свідчить, що значну роль у розвитку теорії та практики формування хорової культури в Німеччині у досліджуваний період, відіграв учитель співу і завзятий

любитель музики – Л.Ерка. Ще у молоді роки він виявив видатні здібності й талант у педагогічній діяльності, за що заслужив повагу А.Дістервега. Коли відкрилась вакансія вчителя музики і співу в Берлінській семінарії, він рекомендував Міністру освіти фон-Альтенштейну на дану посаду Л.Ерка. Треба відзначити прогресивну позицію прусського міністра щодо розуміння значення мистецтва у справі виховання підростаючого покоління, який у циркулярі від 1814 року наголошував: "Мистецтво – це могутній і нічим незамінний виховний засіб, воно діє безпосередньо на серце людини і пом'якшує, облагороджує та підіймає її почуття. Особливо спів, який є складовою природних потреб, проявляється у ранньому дитинстві. Якщо не задовольнити цю потребу, яка лишає школу одного з найдійовіших засобів правильного морального розвитку молоді, то призведе до негативних наслідків для суспільства"[2, с.559].

Погляди Л.Ерка на виняткову роль хорового співу у вихованні підростаючого покоління, педагогічний хист та любов до музики і народної пісні допомогли митцеві привнести дух життя і радості від спілкування з хоровим мистецтвом у школи, змінити старий формальний, схоластичний стан його викладання на активний співтворчий процес. Досягненню вищезазначеного певною мірою сприяли професійна майстерність педагога, ґрунтовні знання у галузі теорії музики і співу та практичний досвід. Вони знайшли узагальнення і висвітлення в значній кількості, надрукованих у той час, керівництв та збірників пісень і були дуже популярними у Німеччині та за її межами. Так, С.Миропольський, у названій вище роботі, відзначав попит на такі збірки творів Л.Ерка як "Вінок пісень" (Liederkranz), "Сад пісень" (Liedergarten), "Співоча пташка" (Singvögelein), "Збірник одно- і багатоголосних пісень для шкіл Бранденбургських" [6].

На думку видатного вітчизняного педагога-науковця другої половини XIX ст. П.Г.Редкіна, причина такого широкого розповсюдження доробок Л.Ерка полягала у створенні ним високохудожніх творів, яким були притаманні чистота музичної мови та вишуканість літературного тексту, простота гармонії. Крім того, в них знайшло відбиття прекрасне знання композитором вікових психофізіологічних особливостей підростаючого покоління та розвинений художньо-естетичний смак. "Ерк нічого не дає в них (збірках), окрім справжньої, щирої музики і поезії, кожному віку віддає належне: дітям – дитяче, юнакам – живе і палке, дівчатам – тихе і сердечне"[8,с.153].

Внесок Л.Ерка у розвиток хорової культури Німеччини досліджуваного періоду полягав також і у відродженні, широкому розповсюдженні та використанні в навчально-виховному процесі німецької народної пісні у її первісній, витонченій красі.

Діяльність Л.Ерка та створені ним збірки сприяли підйому хорової культури не тільки в народних училищах. Хоровий спів вийшов за межі школи і став улюбленим заняттям народних мас та значущим засобом морального й естетичного розвитку людей, соціально-освітньою силою.

Значення діяльності митця у загальній музичній культурі країни яскраво підкреслюють слова П.Г.Редкіна – ”Доки буде жити німецький народ, а з ним і його пісні, ім’я Л.Ерка ніколи не забуде Німеччина”[8,с.154].

Загальновідомо, що в середині XIX ст. зароджуються елементи музично–естетичної концепції нового типу, основу якої складало розкриття ролі історичної та соціальної практики людства для становлення музично–естетичного почуття. Одним із засобів чуттєвого ствердження людини в реальній дійсності визнавалось мистецтво. У зв’язку з цим, відбувалася демократизація різних галузей культури, створювалася значна кількість творчих товариств (оркестрових, співацьких, театральних), зростало значення професійної та масової музичної освіти. С.Миропольський у роботі ” Про музичну освіту народу в Росії та в Західній Європі” (1882) писав: ”У кожному приході, у кожному селі, навіть нерідко в окремих родинях Німеччини є свої хори, оркестри... Велика частина годин дозволяла присвячується співу, музиці”[6,с.60].

Вищезазначені процеси безпосереднє вплинули на підвищення рівня хорової культури особистості, оволодіння її складовими та світовими надбаннями. І як наслідок, це знайшло відображення на викладанні співу в різних навчальних закладах, за яким у більшості країн Західної Європи визнавалось суттєве значення у моральному та естетичному вихованні. У шкільних законах прусського міністра Фалька від 1872 р. спів був обов’язковим предметом (у перших класах на нього відводилась одна година в тиждень, у середніх та старших – по дві). Сутність занять полягала у вивченні хоралів та народних пісень. У Саксонії – займав однакове місце разом з іншими дисциплінами (у початкових класах надавалась одна година вправ для читання нот та дві години для концертного співу, у реальних школах – одна година на хоральний спів). Зміст навчання зосереджувався на церковному співі та завчанні церковних мелодій, що використовувались найбільш часто у богослужіннях.

Певний інтерес представляв досвід Швейцарії. Значний розвиток хорового співу був пов’язаний з ім’ям відомого педагога, учня Й.Песталоцці – Г.Негелі, який вбачав у ньому дієвий засіб національного і релігійного виховання підростаючого покоління. Однак, до участі в даному процесі він допускав голоси лише хлопчиків та чоловіків. Спів був обов’язковим предметом у всіх школах, на його викладання відводилось по дві години на тиждень; у початковій – заняття проходили за допомогою скрипки, у гімназіях – фортепіано.

Мета навчання співу вбачалась у розкритті перед дітьми того величезного джерела радості та емоційного забарвлення, якими сповнене хорове мистецтво, розвитку моральних і естетичних почуттів, чуйного розуміння багатой скарбниці духовних та народних пісень, які за висловом німецького педагога Ланге ”повинні завжди бути під рукою і виконуватись кожним з ... досконалістю”[6,с.217].

У зв'язку з цим, пильна увага приділялась роботі над слухом і голосом. Головна частина уроку призначалась на вивчення пісень, до вибору яких ставились наступні вимоги: 1) серед духовних творів пріоритет мав віддаватися загальнонавчаним наспівам з нескладною мелодією; 2) в народних піснях текст повинен бути поетичним, відповідати віковим особливостям учнів і прилаштованим на життя поза школою (участь у народних і патріотичних святах); музика – проста за мелодією та ритмом, відповідати словам, відрізнятися художністю. З педагогічної точки зору, для проведення занять у високому тонусі пропонувалося співати з дітьми більше мажорних, веселих пісень "Дитячий світ – світ світла, радісного і спокійного настрою і чим бадьоріше, веселіше діти почуватимуть себе на уроці тим успішніше відбуватиметься справа"[6,с.221].

Зазвичай, від десяти до п'ятнадцяти хвилин уроку призначалось на елементарні вправи: розрізнення звуків за висотою, спів інтервалів, акордів та гам, які на початковому етапі проводились за допомогою камертону, без супроводу будь-якого інструменту, що сприяло формуванню в учнів вміння вслуховуватись самого себе та чути спів інших, позитивно впливало на розвиток слухових здібностей дитини. У зв'язку з тим, що спів мав бути тісним чином пов'язаний з повсякденною дійсністю, у якості вправ широкого застосування набули народні пісні та мелодії в народному дусі.

Як зазначав С.Миропольський, у початковій школі пісні вивчалися, переважно, по слуху, у старших класах – за цифровою методою позначення звуків. Педагоги-методисти використовували в роботі аналітичний спосіб викладання матеріалу, в якому практичне інтонаційне засвоєння твору мало передувати його теоретичному осмисленню. Доцільним засобом розвитку вміння швидкого засвоєння нот та їх вільного читання, що отримав широке застосування у школах зарубіжних країн у досліджуваний період, була звукова диктовка.

Уроки співу знаходились у тісному зв'язку з уроками рідної мови, на яких, за допомогою вчителя-філолога, тексти пісень розбиралися, пояснювалися, виразно декламувалися та вивчалися. У зміст підручників для читання включалися тексти пісень, що пропонувалися для виконання під час прогулянок, домашніх свят, іграх тощо.

Значна увага приділялась роботі над правильним положенням корпусу, диханням, ясною і розбірливою дикцією, чистою інтонацією. Певної актуальності в цей час набули питання охорони дитячих голосів. У руслі їх вирішення, вчитель повинен був постійно спостерігати за тим, щоб учні співали повним голосом, але без будь-якого крику і надмірного напруження голосових органів, при переході на двоголосний хоровий спів ретельно визначати діапазон кожної дитини і, по можливості, не використовувати його крайні межі. Так в одній з програм зі співу для початкової школи наголошувалося: "При хоровому співі завжди треба мати на увазі самі високі й низькі звуки даної пісні та, уникаючи крайнощів, давати тон (тональність), який відповідав би середньому рівню голосових

можливостей класу, так щоб діти могли виконувати п'єси без особливих труднощів"[6,с.223]. Найбільш корисним і доступним засобом переходу на багатоголосний спів вважався канон. Здебільше на уроках застосовувались загальні та групові форми співу.

Аналіз педагогічних періодичних видань досліджуваного періоду "Русский народный учитель", "Народное образование", "Педагогический листок" дозволяє стверджувати, що у доробках науковців та вчителів–практиків зарубіжжя широкого обговорення набули проблеми охорони дитячих голосів, вирішення яких пов'язувалось перш за все з питанням відповідності звукового музичного матеріалу хорових творів віковому розвитку діапазону учнів. Так німецький педагог Е.Паульсен вважав, що діапазон голосу (повний звуковий об'єм від самого низького звуку до самого високого) мав зростати поступово в залежності від віку дитини – у шестирічному віці складати 5–8 щаблів гами, в одинадцять – шістнадцять років – 9–15, але його вказівки носили дуже умовний характер. Сербський педагог І.Баїч зазначав, що у початковій школі діти повинні співати в межах $do^1 - re^2$ і не вище, а в середній, де відбувався розподіл на сопрано і альт, ля – mi^2, fa^2 .

Більш детальної розробки питання проведення уроків співу (по класам) у відповідності з особливостями розвитку об'єму дитячих голосів отримали в методиці чеського педагога Моучки. У чеській початковій школі (5 класів) навчались діти 6–10 років, потім вони переходили до трикласної міської школи. За вказівками вчителя, у шести–семирічному віці діти мали співати в діапазоні $re^1 - do^2, re^2$; у вісім, дев'ять років – $do^1 - re^2, mi^2$; у десять, одинадцять – $si - fa^2, соль^2$. Така зміна діапазону учнівських голосів, поступове його розширення з кожним роком лише на один щабель вгору і вниз свідчить про високий професіоналізм педагога і дбайливе ставлення до тендітних дитячих голосів. У своїх висловлюваннях Моучка підкреслював, що однією з умов досягнення красивого, вокально сформованого звучання хору є не тільки досконале знання вчителем голосових можливостей кожного учня, але постійне дослідження голосів учнів у процесі роботи та дотримання їх особливостей при підборі хорового репертуару. Значну роль у правильному розвитку дитячих голосів він відводив композиторам та укладачам хорових піснених збірок, які теж повинні бути обізнані в цих питаннях. "Учитель має знати ...кожний голос у вишину і глибину, розподілити учнів на групи за їхнім голосовим об'ємом за умови співу з ними пісень, в означених таким шляхом, межах. Укладачі різних збірок для співу в сім'ї, школі та церкві мають дотримуватись середнього діапазону...Бажано, щоб при кожному творі було позначено крайні тони даної пісні"[7,с.530].

На думку багатьох педагогів значну роль в охороні й збереженні дитячих голосів відгравало знання вчителем особливостей роботи з учнями під час мутації. Не зважаючи на досить тривалий період, головною умовою педагогічної діяльності мало бути постійне спостереження та дбайливе

ставлення до дитини. "Як після перехідного періоду (перелом голосу) так і до нього повинно берегти голос"[6,с.552].

Наступне коло проблем було пов'язано з роботою над правильною вокальною постановкою дитячих голосів, в якій головна увага приділялась диханню, дикції, вправам.

Крім того, значна увага деяких науковців і викладачів приділялася дотриманню в роботі "гігієнічних вимог" співу – проведення занять у світлих, просторих приміщеннях з пильною вентиляцією у зв'язку з більш глибоким характером дихання та станом функціональної гіперемії (прилив крові), що відбувалися під час співу.

Таким чином, питання навчання і виховання учнів засобами хорового співу займали чільне місце у загальноосвітніх системах Західної Європи кінця XIX – початку XX ст. Значних змін набув зміст викладання хорового співу у школах:

- майже у всіх школах це був обов'язковий предмет загального навчання;
- у програми поряд з культовою та світською музикою було введено народну пісню, що свідчило про процес демократизації музичного виховання;
- у школах Німеччини існував тісний зв'язок між уроками хорового співу і читання;
- головна увага зосереджувалась на роботі над розвитком слуху і голосу;
- домінуюче положення займав аналітичний спосіб викладання музичного матеріалу, який мав відповідати віковим особливостям учнів;
- значна роль у формуванні умінь слухати і контролювати процес співу відводилась спеціальним вправам;
- певне місце у методиці викладання співу займали питання охорони дитячих голосів.

Визначальну роль у формуванні теорії та практики хорової роботи з учнями у кінці XIX – на початку XX ст. відігравали погляди та практичні доробки видатних представників педагогічної науки: Й. Песталоцці, Л. Ерка, Моучки та інших, детальне вивчення яких маємо віднести до подальших напрямів досліджень зазначеної проблематики.

Література

1. Библиография // Русский народный учитель.–1892.– С.147–158.
2. Владимирский Ф. Пение в жизни и в школе // Педагогический листок.– 1907.– Кн.8.– С.553–562, с.559
3. Горбенко С. Історія гуманізації музичної освіти. Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання.– м.Кам'янець–Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007.– 348 с.
4. Идеи эстетического воспитания. Антология. В 2-х тт. Сост. В.П.Шестаков.– М.: Искусство, 1979.– Т.2.– 368 с.
5. Из иностранной педагогической литературы // Народное образование.– 1902. – Т.1. –№5.– С.545–553.
6. Мировпольский С.И. О музыкальном образовании народа в России и в Западной Европе. СПб, 1882. –252 с.
7. Народное образование. –1909. –Т.1. –№4. – С.525–532.

8. Редкин П.Г. Избранные педагогические сочинения. М.: Гос. учебно-метод. изд-во, 1958.–314 с.
9. Ростовський О. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки. Навчальний посібник.– Ніжин: Видавництво НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2003.– 193 с.

Рацлав В.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено і розкрито значення дистанційного навчання для суспільства, а також історію виникнення дистанційного навчання в Європі та у США.

Ключові слова: дистанційне навчання, система дистанційної освіти, педагогічні технології дистанційного навчання

Постановка проблеми. Вирішення нових завдань, поставлених перед системою освіти України, кардинальними змінами в суспільно-політичному житті суспільства, вимагає вироблення адекватної організаційної структури системи освіти, яка б забезпечувала перехід до принципу «освіта впродовж усього життя». Вирішення цієї проблеми можливо через систему дистанційного навчання.

Метою створення й розвитку системи дистанційного навчання (СДН) є надання школярам, студентам, цивільним і військовим фахівцям, безробітним, самим широким колам населення в будь-яких районах країни й за її кордонами рівних освітніх можливостей, а також підвищення якісного рівня освіти за рахунок більш активного використання наукового й освітнього потенціалу провідних університетів, академій, інститутів, що лідирують, галузевих центрів підготовки й перепідготовки кадрів, інститутів підвищення кваліфікації, інших освітніх установ.

Система дистанційного навчання дозволить студентові одержати як базову, так і додаткову освіту паралельно з його основною діяльністю. Система дистанційного навчання спрямована на розширення освітнього середовища, на найбільш повне задоволення потреб і прав людини в галузі освіти.

За рахунок створення мобільного інформаційно-освітнього середовища й скорочення питомих витрат на одного, хто навчається, приблизно в 2 рази в порівнянні із традиційними системами навчання СДН забезпечить принципово новий рівень доступності освіти при збереженні її якості. Дистанційне навчання є найбільш перспективною формою освіти широких верств населення.

Система дистанційного навчання(СДН) повинна сприяти рішенням таких соціально значущих завдань, як:

- реалізація потреб населення в освітніх послугах;
- задоволення потреб країни в якісно підготовлених фахівцях;
- підвищення соціальної й професійної мобільності населення, його підприємницької й соціальної активності, рівня самосвідомості,

ПИЛИПИШКО Т.	166
<i>САМОСТІЙНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	
МУХІН С.	170
<i>ЗАСТОСУВАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ</i>	
КОЛГАН Т.	175
<i>ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ „ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ” У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ</i>	
ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ	181
ПАНАСЕНКО Е.	181
<i>ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВАЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ</i>	
ПОПЕЛЬНЮХ О.	185
<i>ПРОДОВЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ М.О. КОРФА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ</i>	
ПУЧКО А.	189
<i>ІНТЕГРАЦІЯ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У СВІТОВІЙ ЦИВІЛІЗАЦІЇ</i>	
КУЛЕШОВА В.	195
<i>ІСТОРИКО ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СЕРЕДОВИЩЕ»</i>	
БУДАГОВСЬКА О.	201
<i>ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ ФІЛОСОФСЬКО–ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ В ХХ СТОЛІТТІ, ПОЧИНАЮЧИ З 20–Х РОКІВ</i>	
ПАНАСЕНКО Е.	207
<i>ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ГРЕЦІЇ (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)</i>	
СОКОЛОВА А.	213
<i>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОЇ ХОРОВОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.</i>	
РАЦЛАВ В.	221
<i>ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ</i>	